

Ю. М. Сафонов,
д. е. н., професор, академік АЕН України, Державний вищий навчальний заклад
"Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

СИСТЕМА МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ ПОТОКІВ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕПОЗИТНО- КРЕДИТНОГО РИНКУ

Y. Safonov,
Doctor of Economics, Professor,
Academy of Economic Sciences of Ukraine State university "Kyiv National Economic University named Vadym Hetman"

SYSTEM INTERREGIONAL FLOW OF FINANCIAL RESOURCES DEPOSIT AND CREDIT MARKET

У статті проведено аналіз системи міжрегіональних потоків фінансових ресурсів депозитно-кредитного ринку. Показано місце кредитно-депозитного брокера на фінансовому ринку регіону. Визначено, що ефективно організована інформаційна робота регіонального депозитно-кредитного брокера на мікрорівні дозволить забезпечити повноцінне функціонування інформаційних інститутів кредитного ринку регіону.

This article presents the analysis of inter-regional flows of funds deposit and loan market. The place credit-deposit broker in the financial market of the region. Determined that the information work effectively organized regional deposit and loan broker at the firm level will ensure the full functioning of institutions of credit information market in the region.

Ключові слова: інститути, інформаційна інфраструктура, фінансовий ринок, розкриття інформації, кредитний рейтинг.

Key words: institutes, information infrastructure, financial markets, disclosure, credit rating.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Для ефективного розвитку регіональні кредитні ринки потребують повноцінного розвитку інформаційних інститутів, зокрема оцінки привабливості розміщення вкладів та оцінки привабливості кредитних ресурсів.

Зазначимо, що створення регіонального кредитно-депозитного брокера є вигідним як для суб'єктів управління регіоном, так і для регіонального фінансового ринку, зокрема, його кредитного сегменту.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз міжрегіональних потоків фінансових ресурсів депозитно-кредитного ринку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Роль інформації у функціонуванні фінансових ринків досліджувалася в працях Ж. Сапіра, Т. Скитовські (Scitovsky), О. Михайловської та інших. Дослідженню інформаційних асиметрій на ринках присвячені праці Дж. Акерлофа, Дж. Стігліца, Т. Козачок, І. Кривцун та інших. Проблеми розвитку інститутів досліджені в працях А. Норта, В. Полтеровича, Д. Олейник, С. Кірдіної, О. Васильєвої та інших. Повноцінно розвинуті інфор-

маційні інститути фінансового ринку передбачають наявність відповідної інфраструктури, яка б забезпечувала реалізацію інституційних форм того чи іншого базового інституту. Незважаючи на значну кількість наукових напрацювань з вищезазначеної проблематики, система міжрегіональних потоків фінансових ресурсів депозитно-кредитного ринку залишається дослідженою недостатньо.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зменшуючи відповідні інформаційні асиметрії, такі елементи інформаційної інфраструктури сприятимуть розвитку регіональних фінансових ринків, а, отже, і сприятимуть ресурсному забезпеченню функціонування та розвитку регіональних соціально-економічних систем (рис. 1). Саме тому доцільним є виконання функції депозитно-кредитного брокера регіональними інформаційно-аналітичними агентствами, які доцільно утворювати за підтримки суб'єктів управління регіоном.

Робота регіонального депозитно-кредитного брокера повинна бути спрямована на інформаційне забезпечення потенційних вкладників та потенційних позичальників, а також фінансово-кредитних установ регіону, з врахуванням їх економічних, фінансових, ділових, соціальних та правових інтересів.

Враховуючи протилежність інтересів кредитор-позичальник, а також конфлікт "принципал-агент" основним принципом роботи регіонального депозитно-кредитного брокера доцільно встановити інформаційну та правову прозорість. Дотримання зазначеного принципу дозволить максимально ефективно розмістити кошти як вкладникам, так і фінансовим установам регіону.

Діяльність кредитно-депозитного брокера буде ефективною лише тоді, коли він підтримуватиме відповідний інформаційний ресурс, де б оприлюднювалася інформація щодо умов кредитування та розміщення коштів у фінансових установах регіону. Тобто має бути в наявності не лише суб'єктивна складова, але й відповідні інформаційні ресурси. Лише тоді можна констатувати наявність у регіоні повноцінної інфраструктури реалізації інститутів оцінки привабливості розміщення коштів та кредитів.

Сучасний етап розвитку інформаційно-комунікаційних технологій ІКТ надає широкий спектр можливостей щодо створення та доступу до інформаційних ресурсів. Тому логічно використати ці можливості і як інформаційний ресурс регіонального депозитно-кредитного брокера.

Відповідно до загальних правил побудови подібного роду веб-сервісів, архітектура сайту регіонального депозитно-кредитного брокера має включати три комплекси підсистеми [2]:

1) аналітичний комплекс, який має складатися з двох складових, основними задачами яких має бути отримання запиту від потенційного вкладника чи позичальника відповідно, співставлення даних запиту з базами даних БД щодо кредитних та депозитних програм фінансових установ регіону, а також формування рейтингів депозитних та кредитних продуктів, які доступні на регіональному фінансовому ринку;

2) інформаційний комплекс, який включає дві складові, на основі яких формують бази даних щодо запитів користувачів (по кредитних та депозитних продуктах), а також параметрів кредитних та депозитних продуктів регіонального фінансового ринку;

3) комплекс адміністрування, який необхідний для адміністрування (внесення, видалення, редагування) інформації щодо кредитних та депозитних продуктів, а також для продукування статистики щодо запитів на кредитні та депозитні продукти.

Економія на транзакційних витратах у масштабі регіону перетворить діяльність регіонального депозитно-кредитного брокера на суттєвий фактор розвитку регіонального кредитного ринку, а отже і фінансового ринку регіону в цілому.

Хоча кредитний ринок регіону представлений комерційними банками, кредитними спілками, іншими кредитними установами, але кредитування бізнес-сектора здійснюється майже повністю комерційними банками. Тому на першій стадії функціонування інформаційного ресурсу "Регіональний депозитно-кредитний брокер" можна обмежитися саме банківським сектором, оскільки його роль найбільш значна в кредитно-ресурсному забезпеченні функціонування регіональної соціально-економічної системи.

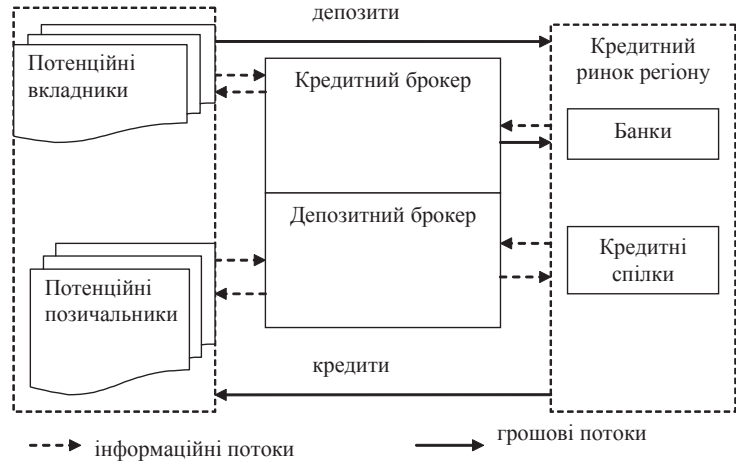

Рис. 1. Місце кредитно-депозитного брокера на фінансовому ринку регіону

На першому етапі функціонування регіонального депозитно-кредитного брокера можна обмежитися власне інформаційним обслуговуванням учасників кредитного ринку. У подальшому доцільним є його інтеграція зі скоринговими системами банків, які функціонують в регіоні. Це підвищить ймовірність того, що обраний позичальником банк надасть відповідний кредит.

Ще одним напрямом роботи регіонального кредитно-депозитного брокера логічним була б співпраця з існуючими бюро кредитних історій в плані формування регіональної бази кредитних історій. Адже у процесі роботи веб-ресурсу буде накопичуватися значна інформація щодо позичальників. Проте потрібно відзначити, що ефективність створення регіональної бази кредитних історій залежить від того, чи будуть вирішені ключові проблеми функціонування бюро кредитних історій в Україні. Найперше потрібно забезпечити надання доступу до інформації, яка міститься в державних реєстрах і стосується фінансових аспектів позичальника, зокрема відкриття виконавчого провадження, доходів, ідентифікаційних даних. Для цього потрібно внести зміни до деяких Законів України, що виходить за рамки регіонального рівня.

Важливим напрямом інформаційної роботи регіонального депозитно-кредитного брокера логічно обрати і моніторинг привабливості регіону для кредитування та розміщення депозитів на основі статистичного методу. Статистичний метод, як уже зазначалося, надає можливість оцінити узагальнюючу результативність залучення депозитів чи видачі кредитів. Якщо динаміка залучення депозитів у регіоні є вищою, ніж у інших, значить, фінансовими установами створено кращі умови для вкладників, ніж у інших регіонах. Аналогічна ситуація з кредитами. Доцільно порівнювати співвідношення залучених депозитів та виданих кредитів. Таке порівняння надасть можливість визначити, чи є регіон "донором" грошових ресурсів для інших регіонів (якщо обсяги залучених депозитів у регіоні перевищують обсяги виданих кредитів). Адже ситуація, коли грошові ресурси, які можуть бути використані для розвитку регіональної соціально-економічної системи, виводяться фінансовими установами до інших регіонів не може бути визнана позитивною і потребує аналізу всіма суб'єктами управління регіоном.

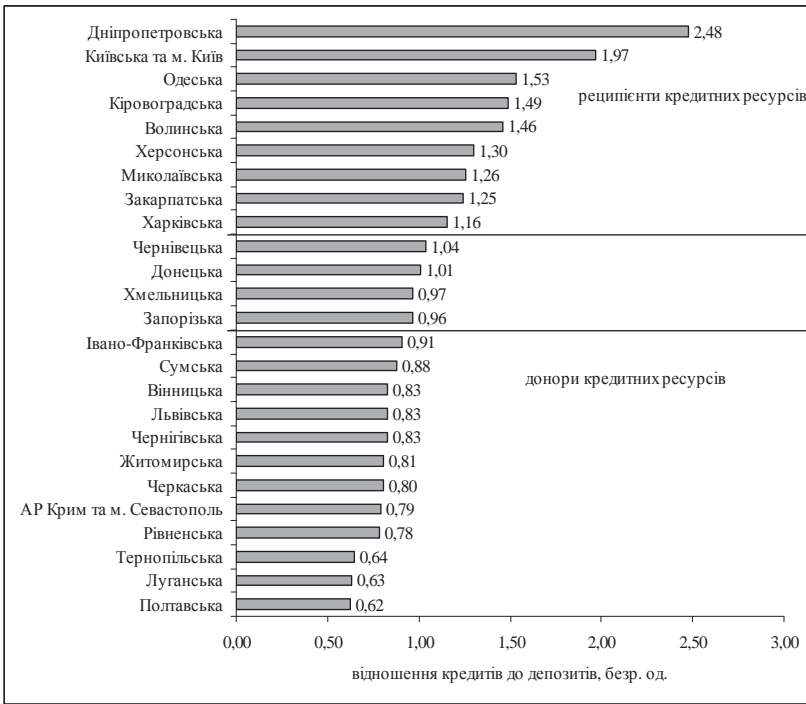

Рис. 2. Диспозиція регіонів у системі міжрегіональних потоків фінансових ресурсів депозитно-кредитного ринку

Тому на регіональному депозитно-кредитного брокера доцільно покласти функцію моніторингу співвідношення виданих кредитів та залучених депозитів фінансовими установами регіону. Моніторинг доцільно

проводити в міжрегіональному розрізі та в динаміці. На рис. 2 наведено розраховане значення співвідношення кредитів, виданих фінансовими установами регіону до залучених депозитів. Зазначений показник фактично вказує на диспозицію регіону в міжрегіональній системі фінансових потоків депозитно-кредитного ринку. Якщо він перевищує одиницю, то регіон виступає як реципієнт фінансових потоків з інших регіонів, де вони формуються за рахунок залучення депозитів. Якщо він менший одиниці — регіон виступає як донор грошових коштів для інших регіонів.

У першому випадку ситуація може вважатися позитивною для регіону, оскільки для свого розвитку регіональна соціально-економічна система отримує ресурси не лише кредитного ринку власного регіону, але й інших регіонів. У другому випадку — регіональна соціально-економічна система втрачає ресурси, які фінансовими установами залучаються в регіоні через депозити, але виводяться до інших регіонів.

Згідно з даними розрахунками, представленими на рис. 2, дев'ять областей України є явними реципієнтами ресурсів, які регіональні кредитні ринки отримують з інших регіонів. Особливо виділяються Дніпропетровська обл. та столичний регіон. У першому

Таблиця 1. Депозитна ефективність регіональних фінансових ринків

Регіон	Густина населення, осіб/км ² [1, с.24]	Показники рівня конкуренції між банківськими установами на регіональному фінансовому ринку		Показники депозитної ефективності регіонального фінансового ринку на 01.10.2012		
		Кількість банківських відділень [1, с.24]	Щільність банківського покриття, відділень/10000	Залучено депозитів, млн грн.	Залучені депозити, млн грн./10000 жителів	млн грн./одне відділення
1	2	3	4	5	6	7
АР Крим	75	1922	9,8	18 468	94,1	9,6
Вінницька	62	579	3,5	7 021	43,0	12,1
Волинська	51	401	3,9	4 744	45,6	11,8
Дніпропетровська	105	1709	5,2	53 976	162,8	31,6
Донецька	169	1806	4,1	49 885	113,5	27,6
Житомирська	43	406	3,2	5 068	39,8	12,5
Закарпатська	97	543	4,3	3 544	28,3	6,5
Запорізька	67	771	4,3	14 968	83,7	19,4
Івано-Франківська	99	509	3,7	5 776	41,8	11,3
Київська та Київ	61	3205	7,1	205 262	452,6	64,0
Кіровоградська	41	387	2,8	4 007	29,0	10,4
Луганська	87	776	3,4	12 396	54,7	16,0
Львівська	117	1184	4,7	20 198	79,5	17,1
Миколаївська	48	623	5,3	7 373	62,6	11,8
Одеська	72	1398	5,9	25 282	105,9	18,1
Полтавська	52	793	5,4	12 501	84,8	15,8
Рівненська	57	404	3,5	5 061	43,8	12,5
Сумська	49	490	4,3	5 415	47,1	11,1
Тернопільська	79	313	2,9	6 185	57,3	19,8
Харківська	88	1367	5,0	23 409	85,5	17,1
Херсонська	38	468	4,3	5 029	46,5	10,7
Хмельницька	65	452	3,4	6 272	47,5	13,9
Черкаська	62	738	5,8	7 143	56,0	9,7
Чернівецька	112	425	4,7	3 455	38,2	8,1
Чернігівська	35	557	5,1	4 892	45,0	8,8

Джерело: розраховано автором згідно [1].

регіоні більше половини кредитних ресурсів регіональний кредитний ринок отримує ззовні, в другому — майже половину.

Дванадцять регіонів є явними донорами кредитних ресурсів. Це є сигналом для суб'єктів управління регіонального рівня щодо того, що існують певні проблеми в регіональних соціально-економічних системах, які стримують розвиток кредитного ринку в регіоні порівняно з наявними місцевими депозитними ресурсами.

Окрім інформації щодо диспозиції регіону в міжрегіональній системі депозитно-кредитних ринків, важливою складовою інформаційно-аналітичної складової діяльності кредитно-депозитного брокера є і визначення кредитної та депозитної ефективності регіонального фінансового ринку в порівнянні з іншими регіонами. Показники депозитної ефективності регіональних фінансових ринків наведено в таблиці 1.

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 1. потрібно зазначити, що безперечним лідером по депозитній ефективності є фінансовий ринок столичного регіону. Регіональні фінансові ринки областей-лідерів по депозитній ефективності: Дніпропетровської, Донецької та Одеської — значно (в рази) поступаються столичному регіону. Аутсайдерами по залученню депозитів на 10000 населення є Кіровоградська, Закарпатська, Чернівецька області. У той же час високий рівень конкуренції між банківськими установами в АР Крим зумовлює низьку депозитну ефективність зазначеного регіонального ринку в перерахунку на одне відділення. Аналогічна ситуація в Закарпатській області — при відносно високому показнику залучення депозитів на 10000 населення, регіональний фінансовий ринок має найнижчу депозитну ефективність у перерахунку на одне банківське відділення.

Наведена в таблиці 1 інформація може бути використана суб'єктами управління регіонами для аналізу відставання регіональних фінансових ринків в плані депозитної ефективності. Хоча інтенсивність залучення депозитів залежить багато в чому і від депозитних корпорацій, однак моніторинг ситуації на даному сегменті фінансового ринку є необхідним, якщо регіональна влада має намір здійснювати політику щодо розвитку регіонального фінансового ринку.

Аналогічно доцільно розраховувати і кредитну ефективність регіонального фінансового ринку (табл. 2).

Аналізуючи результати розрахунків, наведені в табл. 2 можна зробити висновок, що, як і у випадку залучення депозитів, абсолютним лідером по кредитній ефективності регіонального фінансового ринку є Київська обл. разом з м. Києвом. До групи з високою кредитною ефективністю регіональних фінансових ринків потрібно віднести Дніпропетровську, Одеську та Донецьку області. До групи аутсайдерів відносяться області західного регіону: Рівненська, Закарпатська, Тернопільська, Вінницька, Чернівецька область, а також Чернігівська та Луганська області. Низькі показники кредитної ефективності вказують на проблеми в функціонуванні кредитного ринку. Якщо суб'єкти управління регіоном зацікавлені у розвитку регіональних фінансових ринків, вони повинні брати

Таблиця 2. Кредитна ефективність фінансових ринків регіонів України

Регіони	Всього видано кредитів, млн грн.	Видано кредитів на 10000 жителів, млн грн.	Видано кредитів на 1 відділення, млн грн.
А Крим	14 673	74,7	7,6
Вінницька	5 822	35,7	10,1
Волинська	6 917	66,5	17,2
Дніпропетровська	133 638	403,0	78,2
Донецька	50 409	114,7	27,9
Житомирська	4 098	32,2	10,1
Закарпатська	4 413	35,3	8,1
Запорізька	14 433	80,7	18,7
Івано-Франківська	5 259	38,1	10,3
Київська та м. Київ	404 589	892,1	126,2
Кіровоградська	5 974	43,2	15,4
Луганська	7 848	34,6	10,1
Львівська	16 734	65,9	14,1
Миколаївська	9 268	78,7	14,9
Одеська	38 676	162,0	27,7
Полтавська	7 784	52,8	9,8
Рівненська	3 956	34,3	9,8
Сумська	4 773	41,5	9,7
Тернопільська	3 977	36,8	12,7
Харківська	27 108	99,0	19,8
Херсонська	6 556	60,6	14,0
Хмельницька	6 073	46,0	13,4
Черкаська	5 749	45,1	7,8
Чернівецька	3 587	39,6	8,4
Чернігівська	4 049	37,3	7,3

таку інформацію до уваги і вживати заходів по активізації кредитних процесів.

ВИСНОВКИ

Ефективно організована інформаційна робота регіонального депозитно-кредитного брокера на мікрорівні дозволить забезпечити повноцінне функціонування інформаційних інститутів кредитного ринку регіону, зокрема тих, розвиток яких не забезпечується ринковими чинниками в умовах українських реалій: інституту оцінки привабливості розміщення коштів та інституту оцінки привабливості кредитів. Це надасть можливість зменшити інформаційні асиметрії та транзакційні витрати учасників регіонального фінансового ринку, а отже сприятимуть його розвитку за рахунок ринкових чинників. Ефективна робота регіонального депозитно-кредитного брокера на мезорівні надасть можливість створити адекватне та актуальне інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень суб'єктів управління регіональною соціально-економічною системою в плані розвитку регіонального фінансового ринку. Це дозволить доповнити дію ринкових чинників відповідними заходами з боку суб'єктів управління регіоном і також буде позитивно впливати на розвиток кредитного сегмента регіонального фінансового ринку.

Література:

1. Гриценко Р. Фінансова привабливість областей України для банківської діяльності / Р. Гриценко // Вісник НБУ. — 2012. — № 1. — С. 22—25.
 2. Сайт бюро кредитних історій "Українське бюро кредитних історій" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ubki.ua.ru>
- Стаття надійшла до редакції 11.06.2013 р.*